

تاریخ: ۲۰۲۴/۱۲/۰۱

سید عظیم حسینی بخش : حقوق و قضاء

محاکم بین المللی هاگ، لاهه – هاند

آیا میدانستید که دو محکمه بین المللی در لاهه – کشور هاند فعالیت دارند؟

جهان امروز، به واسطه پیچیدگی های روابط بین المللی و چالش های ناشی از تضادهای

International Court of Justice - (ICJ)

حقوقی، سیاسی و انسانی، نیازمند تمهیدات و تدابیری است که بتواند صلح، عدالت و ثبات جهانی را تضمین کند. در این میان، محکمه بین المللی عدالت (دادگستری) به انگلیسی International Court of Justice - (ICJ) و محکمه بین المللی جزائی (کیفری) به انگلیسی International Criminal Court - (ICC) به عنوان دو نهاد کلیدی مستقر در لاهه، نقش های متفاوت اما مکملی در نظام حقوق بین الملل ایفا می کنند. این دو نهاد، هرچند در ساختار، وظایف و حوزه صلاحیت تفاوت های اساسی

دارند، اما در تعمیم هدف نهایی یعنی تحقق عدالت بین‌المللی و احترام به اصول حقوق بشر، اشتراک دارند.

محكمة بین‌المللی عدالت (دادگستری) (ICJ) - International Court of Justice :
به‌عنوان بازوی قضایی سازمان ملل متحد، مسئولیت حل و فصل اختلافات میان دولت‌ها و ارائه نظرات مشورتی در خصوص مسائل حقوقی بین‌المللی را برعهده دارد. این محکمه نماد گفتگو و همکاری میان ملت‌هاست که بر پایه حقوق و قوانین بین‌المللی تلاش می‌کند صلح و عدالت را در میان دولت‌ها برقرار سازد.

محكمة بین‌المللی جزائی (کیفری) (ICC) - International Criminal Court :
به‌عنوان یک نهاد مستقل، مأموریت رسیدگی به جنایات جدی نظیر جنایات جنگی، جنایات علیه بشریت و نسل‌کشی را دارد. این محکمه، با تمرکز بر پاسخگو نگه داشتن افراد به جای دولت‌ها، تلاش می‌کند فرهنگ مصونیت از مجازات را از بین برده و عدالت را برای قربانیان جنایات بین‌المللی تأمین کند.

این مقاله، با بررسی ساختار، وظایف و حوزه‌های صلاحیت این دو محکمه، به تحلیل اهمیت و تأثیر آن‌ها در نظام جهانی حقوق و عدالت می‌پردازد. همچنین تلاش خواهد شد تا روشن شود که چگونه این نهادها با وجود تفاوت‌های خود، در کنار یکدیگر برای تحقق صلح پایدار در سطح بین‌المللی فعالیت می‌کنند. حال می‌پردازیم به معرفی هر یک از این محاکم به صورت مفصل و جداگانه:

۱. محكمة بین‌المللی عدالت (دادگستری) (ICJ) - International Court of Justice :

محكمة بین‌المللی عدالت (دادگستری) لاهه، که به نام دیوان بین‌المللی عدالت (دادگستری) (International Court of Justice - ICJ) نیز شناخته می‌شود، نمادی از حاکمیت قانون در سطح جهانی بوده و منحصبت یکی از ارگان‌های اصلی سازمان ملل متحد و بالاترین مرجع قضایی بین‌المللی تلاش می‌کند تا از طریق تصمیمات عادلانه، صلح و ثبات بین‌المللی را تضمین کند.

تاریخچه و تأسیس:

ایده تأسیس یک محکمه بین‌المللی برای حل اختلافات میان کشورها به اواخر قرن نوزدهم بازمی‌گردد، اما پس از جنگ جهانی دوم و تشکیل سازمان ملل متحد، نیاز به یک نهاد قضایی دائمی بین‌المللی بیشتر احساس شد. محکمه بین‌المللی عدالت (دادگستری) در سال 1945 با تصویب منشور سازمان ملل متحد تأسیس شد و فعالیت رسمی خود را در اپریل 1946 آغاز کرد. این محکمه جایگزین دیوان دائمی عدالت (دادگستری) بین‌المللی (PCIJ) شد که در چارچوب جامعه ملل فعالیت داشت.

اهداف محکمه بین‌المللی عدالت (دادگستری) (ICJ):

1. **حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات بین‌المللی:** این محکمه به‌منظور جلوگیری از تنش‌ها و جنگ‌ها ایجاد شده است.

2. **تقویت حاکمیت قانون در عرصه بین‌المللی ICJ:** نقش مهمی در ایجاد و تثبیت قوانین بین‌المللی بازی می‌کند.
 3. **حمایت از اصول منشور ملل متحد:** این محکمه در تطبیق و تفسیر قوانین بر اساس منشور ملل متحد فعالیت دارد.
- صلاحیت‌های محکمه بین‌المللی دادگستری:**
1. **صلاحیت رسیدگی به اختلافات میان دولت‌ها ICJ:** تنها به دعاوی که میان دولت‌های عضو مطرح می‌شود رسیدگی می‌کند.
 2. **صلاحیت مشورتی:** این محکمه می‌تواند نظرهای مشورتی غیر الزام‌آور درباره مسائل حقوقی بین‌المللی ارائه دهد که اغلب به درخواست مجمع عمومی یا شورای امنیت سازمان ملل مطرح می‌شود.
 3. **صلاحیت الزام‌آور:** آرای صادره برای طرفین دعوا، در صورت پذیرش صلاحیت محکمه توسط آنها، الزام‌آور است.
- وظایف محکمه بین‌المللی دادگستری:**
1. **رسیدگی به دعاوی حقوقی بین‌المللی:** این وظیفه اصلی ICJ است که شامل تفسیر معاهدات، تعیین حدود مرزها، مسائل مسئولیت بین‌المللی و موارد نقض تعهدات بین‌المللی می‌شود.
 2. **صدور احکام الزام‌آور:** محکمه احکام خود را بر اساس مستندات و دلایل حقوقی صادر می‌کند.
 3. **ارائه نظرهای مشورتی:** درباره مسائل مهم حقوق بین‌الملل به نهادهای سازمان ملل مشاوره می‌دهد.
- ترکیب و ساختار محکمه بین‌المللی عدالت (دادگستری) ICJ**
- **اعضا:** محکمه متشکل از **15 قاضی** است که برای دوره‌ای 9 ساله توسط مجمع عمومی و شورای امنیت سازمان ملل انتخاب می‌شوند. انتخاب قضات به‌گونه‌ای انجام می‌شود که تنوع جغرافیایی و نظام‌های حقوقی مختلف در ترکیب آنها نمایان باشد.
 - این قضات باید از ملیت‌های مختلف باشند و تجربه و دانش حقوق بین‌الملل داشته باشند.
 - قضات می‌توانند برای یک دوره دیگر نیز انتخاب شوند.
 - **ریاست:** رئیس و معاون رئیس توسط قضات دیوان برای دوره‌های سه‌ساله انتخاب می‌شوند.

زبان‌های رسمی:
○ انگلیسی و فرانسوی.

اهمیت و نقش ICL

1. **ترویج صلح بین‌المللی:** این محکمه به کاهش تنش‌ها و حل مسالمت‌آمیز اختلافات میان کشورها کمک می‌کند.
2. **تقویت حقوق بین‌الملل ICL:** با صدور احکام و ارائه نظرات مشورتی، در توسعه و تفسیر حقوق بین‌الملل نقش حیاتی دارد.
3. **مشاوره حقوقی برای سازمان ملل:** از طریق ارائه نظرات مشورتی، به نهادهای سازمان ملل در تصمیم‌گیری‌های مهم کمک می‌کند.

چالش‌ها و محدودیت‌ها

- **عدم اجرای احکام ICL:** فاقد نیروی اجرایی برای تضمین اجرای احکام خودبوده و به همکاری دولت‌ها و شورای امنیت وابسته می‌باشد.
- **صلاحیت اختیاری:** این محکمه تنها در صورتی می‌تواند اختلافی را بررسی کند که دولت‌های دخیل، رضایت خود را برای رسیدگی اعلام کنند.

کشورهای عضو دیوان بین‌المللی عدالت (دادگستری)

دیوان بین‌المللی عدالت (دادگستری) به عنوان یک ارگان اصلی سازمان ملل متحد، تنها به کشورهایی که عضو سازمان ملل هستند خدمات قضایی ارائه می‌دهد. در حال حاضر، تمام 193 کشور عضو سازمان ملل متحد، به طور خودکار به عنوان اعضای دیوان بین‌المللی عدالت محسوب می‌شوند.

کشورهای عضو:

همه کشورهای عضو سازمان ملل، به نوعی تحت صلاحیت دیوان بین‌المللی عدالت قرار دارند. اما برخی از کشورها به دلیل نقش بزرگشان در سیاست و اقتصاد جهانی، بیشتر در دعاوی مطرح شده نقش دارند. مهم‌ترین این کشورها عبارت‌اند از:

1. ایالات متحده آمریکا

2. چین

3. روسیه

4. فرانسه

5. بریتانیا

این پنج کشور به دلیل داشتن حق ویتو در شورای امنیت سازمان ملل نیز تأثیرگذار می‌باشند.

6. آلمان

7. هند

8. جاپان

9. ایران

10. برازیل

این کشورها به دلیل قدرت سیاسی، اقتصادی، یا نظامی خود یا حضور در پرونده‌های بین‌المللی بیشتر در دیوان شناخته شده‌اند.

کشورهای عضو و غیرعضو

تقریباً تمام کشورهای مستقل جهان عضو سازمان ملل هستند و به همین دلیل به دیوان بین‌المللی عدالت نیز وابسته‌اند. اما تعدادی کشور وجود دارند که به دلایل مختلف عضو سازمان ملل و به تبع آن، به دیوان وابسته نیستند.

کشورهای غیر عضو سازمان ملل

1. واتیکان: (Holy See)

- واتیکان، به‌عنوان یک کشور مستقل، عضویت سازمان ملل را نپذیرفته اما نقش ناظر دائم را ایفا می‌کند.
- دلیل عدم عضویت: حفظ استقلال و بی‌طرفی مذهبی.

2. تایوان:

- تایوان به دلیل عدم شناسایی به‌عنوان کشور مستقل از سوی سازمان ملل، عضو این سازمان نیست.
- چین تایوان را بخشی از قلمرو خود می‌داند و مانع از عضویت آن می‌شود.

3. کوسووا:

- استقلال کوسووا توسط بسیاری از کشورها به رسمیت شناخته شده است، اما مخالفت‌هایی از سوی روسیه و صربستان مانع عضویت آن در سازمان ملل شده است.

4. کشورهای شناسایی نشده یا محدود:

- مناطقی مانند آبخازیا، اوستیای جنوبی، و جمهوری‌های دونتسک و لوهانسک که به‌عنوان کشور مستقل توسط جامعه جهانی به رسمیت شناخته نشده‌اند.

روند کاری دیوان

1. طرح دعوی

- کشور شاکی با ارائه درخواست رسمی، موضوع اختلاف را به دیوان معرفی می‌کند.
- طرفین پرونده اسناد و مدارک خود را ارائه داده و جلسات شفاهی برگزار می‌شود.

2. صدور حکم

- دیوان پس از بررسی مستندات و استماع طرفین، حکم الزام‌آوری صادر می‌کند.

- اگر کشوری از اجرای حکم خودداری کند، موضوع ممکن است به شورای امنیت ارجاع شود تا اقدامات لازم برای اجرای حکم انجام شود.

موارد مهم تاریخی

1. پرونده ایران و ایالات متحده: (1980)

- پس از تسخیر سفارت آمریکا در تهران، ایالات متحده از ایران شکایت کرد. دیوان حکم داد که ایران باید کارکنان سفارت را آزاد کند.

2. پرونده اختلاف مرزی نیکاراگوا و کلمبیا: (2012)

- دیوان درباره حقوق دریایی دو کشور حکم صادر کرد و مرزهای دریایی جدیدی تعیین کرد.

3. پرونده میانمار و گامبیا: (2019)

- گامبیا به دلیل نسل کشی علیه مسلمانان روهینگیا از میانمار شکایت کرد. دیوان اقدامات فوری برای حمایت از روهینگیا را لازم دانست.

چرا برخی کشورها از صلاحیت دیوان پرهیز می‌کنند؟

- اگرچه کشورهای عضو سازمان ملل به دیوان مرتبط هستند، اما برخی کشورها از پذیرش صلاحیت دیوان خودداری می‌کنند:

1. صلاحیت اجباری دیوان را نپذیرفته‌اند:

- دیوان تنها زمانی می‌تواند به شکایتی رسیدگی کند که کشورها صلاحیت آن را بپذیرند.
- کشورهایایی مانند ایالات متحده و چین معمولاً فقط در موارد توافقی به دیوان مراجعه می‌کنند.

2. دلایل عدم پذیرش صلاحیت:

- **ملاحظات سیاسی:** بسیاری از کشورها نمی‌خواهند حاکمیت یا امنیت ملی خود را تحت تأثیر تصمیمات خارجی قرار دهند.
- **نگرانی از احکام غیرمطلوب:** کشورهایایی مانند ایالات متحده و اسرائیل از احکامی که ممکن است علیه منافع آن‌ها باشد پرهیز می‌کنند.
- **اعتماد پایین به عدالت بین‌المللی:** برخی کشورها دیوان را تحت تأثیر قدرت‌های بزرگ می‌دانند و بی‌طرفی آن را زیر سؤال می‌برند.

نمونه‌های بارز:

1. ایالات متحده آمریکا:

- در پرونده نیکاراگوا (1986)، ایالات متحده صلاحیت دیوان را رد کرد و از اجرای حکم سر باز زد.

2. اسرائیل:

○ اسرائیل در پرونده‌های مربوط به فلسطین، مانند ساخت دیوار حائل، دیوان را تحریم کرده است.

3. چین و روسیه:

○ این کشورها گاهی در پرونده‌هایی مربوط به دریای جنوبی چین یا اوکراین، صلاحیت دیوان را نپذیرفته‌اند.

نقش و فعالیت‌ها در سال 2024

محکمه بین‌المللی عدالت همچنان نقش کلیدی خود را در حل و فصل اختلافات میان کشورها ایفا کرده است. در سال 2024، این محکمه چندین پرونده مهم را بررسی و تصمیم‌گیری کرده است:

1. دعاوی مرتبط با حقوق بحری:

○ پرونده‌های اختلافات مرزهای آبی و تقسیم منابع طبیعی، از جمله حقوق ماهی‌گیری، استخراج منابع زیرزمینی و کشتیرانی در مناطق مشترک.

2. پرونده‌های محیط‌زیستی:

○ شکایات درباره تخریب محیط‌زیست و نقض معاهدات بین‌المللی توسط برخی کشورها، از جمله آلودگی منابع آبی و قطع جنگل‌های مشترک.
○ در یکی از پرونده‌ها، کشورهای جزیره‌ای کوچک علیه کشورهای صنعتی بزرگ به دلیل انتشار گازهای گلخانه‌ای شکایت کردند.

3. تقویت صلح و روابط دیپلماتیک:

○ دیوان با صدور احکام حقوقی، به کاهش تنش‌ها و ایجاد مبنای قانونی برای تعاملات آینده کشورها کمک کرده است.

دیوان بین‌المللی عدالت، علی‌رغم چالش‌های پیش‌رو، همچنان ابزاری مهم برای حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات میان کشورها و تقویت نظم بین‌المللی است. تصمیمات این دیوان تأثیرات بلندمدتی بر صلح جهانی و حاکمیت قانون دارند و نقش آن در تحولات حقوقی و دیپلماتیک آینده غیرقابل انکار است.

تصامیم محکمه جنائی بین‌المللی :

1. تصامیم تاریخی محکمه جنائی بین‌المللی

محکمه جنائی بین‌المللی (ICC) یکی از مهم‌ترین ارگان‌های بین‌المللی است که مسئول رسیدگی به جرائم سنگین نظیر جنایت علیه بشریت، نسل‌کشی، و جنایت‌های جنگی می‌باشد. در تاریخ این محکمه، تصامیم بسیار مهمی در خصوص افراد اتخاذ شده است. برخی از این تصامیم به خصوص در مورد افراد مشهور و مقام‌های دولتی که متهم به ارتکاب این جرائم بودند، توجه جهانی را جلب کرده است. از جمله این تصمیمات، می‌توان به محکومیت‌های نزار بن علی، رئیس‌جمهور پیشین تونس، و در دوسیه‌های

خاص مانند **توماس لوبانگا دیلو** از جمهوری دموکراتیک کانگو که به جرم استخدام کودک سربازان محاکمه شد، اشاره کرد. همچنین، دوسیه های **سلیم دلیمانی** و **یوسف کامل علی** نیز از نمونه های تصمیمات تاریخی (ICC) استند که در آن ها اتهامات مطرح شده علیه مقامات و فرماندهان نظامی مورد بررسی و قضاوت قرار گرفت.

• **توماس لوبانگا دیلو (2006)**: یکی از اولین افرادی بود که توسط (ICC) محاکمه شد. وی متهم به استخدام و استفاده از کودکان به عنوان سرباز در جنگ های داخلی جمهوری دموکراتیک کانگو بود. در سال 2012، وی به 14 سال حبس محکوم شد. این پرونده نقطه عطفی در تاریخ (ICC) بود، زیرا اولین بار بود که این محکمه فردی را به دلیل استخدام کودک سربازان محاکمه کرد.

• **سلیم دلیمانی (2019)**: دلیمانی، فرمانده سابق یکی از گروه های مسلح در دارفور، سودان، به اتهام جنایات جنگی و جنایت علیه بشریت محاکمه شد. این پرونده بر اهمیت محکمه در رسیدگی به جنایات جنگی و نقض های شدید حقوق بشر تأکید دارد.

• **عمر حسن احمد البشیر (2019)**: رئیس جمهور پیشین سودان، عمر البشیر، اولین رئیس جمهور یک کشور است که توسط (ICC) به اتهام ارتکاب جنایات جنگی و نسل کشی در دارفور تحت تعقیب قرار گرفت (ICC) حکم جلب وی را صادر کرد، اما به دلیل حمایت برخی کشورها از او، وی همچنان از مجازات فرار کرده است.

• **رادوان کاراجیچ و ژوران جابریک**: این دو نفر به عنوان رهبران صرب در جریان جنگ های بالکان در دهه 1990، به جنایات جنگی و نسل کشی متهم شدند. در سال های اخیر، محکمه های خاص در هالند برای این دوسیه ها حکم صادر کردند که تأثیرات جهانی داشته است.

• **محاکمه اسلوبودان میلوسویچ**: رئیس جمهور پیشین یوگسلاویا، در محکمه جنایات جنگی یوگسلاویا (ICTY) در سال 2002 آغاز شد. وی به اتهام نسل کشی، جنایات جنگی و جنایت علیه بشریت به محاکمه کشیده شد. با این حال، میلوسویچ پیش از پایان محاکمه در 11 مارچ 2006 در زندان هاگ به دلیل سکت قلبی درگذشت. اگرچه وی پیش از پایان محاکمه درگذشت، این پرونده نقطه عطفی در عدالت بین المللی بود زیرا میلوسویچ اولین رئیس جمهور بود که به دلیل نسل کشی و جنایات جنگی تحت محاکمه قرار می گرفت.

• **محاکمه چارلز تیلور**:

اولین باری بود که یک رهبر افریقایی به دلیل جنایات جنگی و جنایت علیه بشریت در محکمه بین‌المللی محکوم شد. محاکمه چارلز تیلور، رئیس‌جمهور پیشین لیبریا، در سال 2012 به پایان رسید. وی به 50 سال زندان به دلیل جنایات جنگی و جنایات علیه بشریت محکوم شد. این حکم در محکمه ویژه سیرالیون صادر شد و این اولین بار بود که یک رهبر افریقایی به چنین جرایمی در یک محکمه بین‌المللی محکوم می‌شد.

2. تصامیم محکمه در سال‌های 2023 و 2024 :

در سال‌های اخیر، محکمه‌های بین‌المللی در مورد کشورها و افراد مختلف تصمیمات قابل توجهی اتخاذ کرده‌اند. این تصامیم اغلب بر مبنای اصول حقوقی، شواهد علمی و بین‌المللی، و تلاش برای حفظ صلح و امنیت جهانی بوده است. در سال‌های 2023 و 2024، محکمه جنائی بین‌المللی همچنان در حال رسیدگی به دوسیه‌های پیچیده و حساس بوده است. در این دو سال، تعدادی از کشورها و افراد تحت پیگرد قرار گرفته‌اند که برخی از مهم‌ترین تصامیم آن‌ها عبارتند از:

تصامیم در سال 2023

- **اوکراین و روسیه:** در پی حمله روسیه به اوکراین در فبروری 2022، (ICC) تحقیقات گسترده‌ای را در خصوص جنایات جنگی انجام داد. در سال 2023، این محکمه تصمیماتی را اتخاذ کرد که شامل صدور حکم جلب برای مقامات ارشد روسی، از جمله ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه، به دلیل نقض حقوق بشر و ارتکاب جنایات جنگی در اوکراین بود. (ICC) به‌ویژه در این دوسیه‌ها بر مسأله حملات هدفمند به غیرنظامیان، حملات به زیرساخت‌های غیرنظامی، و استفاده از اسلحه‌های ممنوعه در مناطق تحت جنگ تاکید داشته است.
- **کانگو:** در دوسیه‌های جمهوری دموکراتیک کانگو، (ICC) ادامه به محاکمه برخی فرماندهان نظامی این کشور داشت. در سال 2023، محکمه حکم زندان طولانی‌مدت برای یکی از فرماندهان جنگی این کشور صادر کرد که به ارتکاب جنایات جنگی متهم بود.
- **سوریه:** در 2023، همچنان دوسیه‌های زیادی علیه مقامات سوری در (ICC) در دست بررسی بود. هرچند این دوسیه‌ها به طور رسمی به محکمه ارجاع نشده‌اند، اما تحقیقات و فشارهای بین‌المللی برای پاسخگویی در مورد حملات کیمیاوی و نقض حقوق بشر در سوریه ادامه یافت.

تصامیم در سال 2024

- **میانمار:** در سال 2024، محکمه جنائی بین‌المللی تصمیمات مهمی در خصوص مسئولیت مقامات میانماری در جنایات نسل‌کشی علیه اقلیت مسلمان روهینگیا

گرفت. محکمه براساس شواهد جدید که از سوی نهادهای حقوق بشری ارائه شد، بررسی‌های بیشتری را آغاز کرد. (ICC) به خصوص در پی رسیدگی به جنایات جنگی علیه اقلیت‌ها و استفاده از اقدامات سرکوب‌گرانه علیه روهینگیا بود.

• **سودان و جنگ داخلی:** در سال 2024، دوسیه‌های جدیدی از سودان برای رسیدگی به جنایات جنگی در جنگ داخلی این کشور به (ICC) ارجاع شد. این محکمه تمرکز زیادی بر رسیدگی به جنایات ارتكابی توسط گروه‌های مسلح و مقامات سودانی دارد.

• **افغانستان:** در سال 2024، (ICC) تحقیقات خود در خصوص اقدامات طالبان و نیروهای امنیتی افغانستان را ادامه داد. تمرکز بر جنایات جنگی، ترورهای هدفمند، و استفاده از خشونت‌های جنسی در جنگ‌های داخلی افغانستان بوده است. این تصمیمات نشان‌دهنده تلاش محکمه برای رسیدگی به بحران‌های افغانستان است.

نقض‌های حقوق بشر و جنایات جنگی

• **حملات هوایی اسرائیل:** اسرائیل در این جنگ به استفاده گسترده از حملات هوایی به مناطق تحت کنترل حماس در غزه متهم است. این حملات منجر به کشته شدن هزاران نفر و تخریب زیرساخت‌ها شده و نقض حقوق بشر، به‌ویژه حقوق غیرنظامیان، در آن مشاهده می‌شود. حملات به بیمارستان‌ها، مدارس و تأسیسات غیرنظامی نیز از موارد عمده نقض حقوق بشر بوده است.

• **محاصره غزه و شرایط انسانی:** محاصره اقتصادی و نظامی غزه که توسط اسرائیل به مدت طولانی اعمال شده است، شرایط انسانی بسیار دشوار و نقض حقوق بشر را در این منطقه به وجود آورده است. این محاصره دسترسی به مواد غذایی، دارو، و خدمات پزشکی را به شدت محدود کرده و باعث بروز بحران انسانی گسترده‌ای شده است.

• **اخیراً در سال 2024، دیوان بین‌المللی جنائی (ICC) اعلام کرده است که بنیامین نتانیاہو، نخست‌وزیر اسرائیل، و برخی مقامات ارشد از جمله وزیر دفاع اسرائیل به دلیل دستور دادن به حملات هوایی گسترده به غزه و نقض قوانین بین‌المللی جنگ و حقوق بشر تحت پیگرد قرار گرفته‌اند. این حملات، که عمدتاً به مناطق غیرنظامی در غزه از جمله بیمارستان‌ها و مدارس انجام شد، باعث کشته شدن هزاران غیرنظامی گردید.**

قضات محکمه جنائی بین‌المللی حکم جلب بنیامین نتانیاہو، نخست‌وزیر و یوآو گالانت، وزیر دفاع پیشین اسرائیل را صادر کرده‌اند. اسرائیل و امریکا صدور

- حکم جلب برای رهبران اسرائیل را محکوم کرده‌اند، اما اتحادیه اروپا آن را حکمی «غیرسیاسی» و «لازم‌الاجرا» دانسته است. این اولین بار است که (ICC) دستوری برای تعقیب یک رهبر غربی صادر می‌کند.
- برای محمد دیاب ابراهیم المصری معروف به محمد ضیف، فرمانده نظامی حماس نیز حکم جلب صادر شده است.
- رهبرانی از گروه حماس، شامل ابراهیم المسری، نیز به جرایم مشابهی در رابطه با درگیری‌های غزه متهم شده‌اند.

تصامیم محکمه جنائی بین‌المللی :

3. تصامیم تاریخی محکمه جنائی بین‌المللی

- محکمه جنائی بین‌المللی (ICC) یکی از مهم‌ترین ارگان‌های بین‌المللی است که مسئول رسیدگی به جرائم سنگین نظیر جنایت علیه بشریت، نسل‌کشی، و جنایت‌های جنگی می‌باشد. در تاریخ این محکمه، تصامیم بسیار مهمی در خصوص افراد اتخاذ شده است. برخی از این تصامیم به خصوص در مورد افراد مشهور و مقام‌های دولتی که متهم به ارتکاب این جرائم بودند، توجه جهانی را جلب کرده است. از جمله این تصمیمات، می‌توان به محکومیت‌های نزار بن علی، رئیس‌جمهور پیشین تونس، و در دوسیه‌های خاص مانند **توماس لوبانگا دیلو** از جمهوری دموکراتیک کانگو که به جرم استخدام کودک سربازان محاکمه شد، اشاره کرد. همچنین، دوسیه‌های **سلیم دلیمانی** و **یوسف کامل علی** نیز از نمونه‌های تصمیمات تاریخی (ICC) استند که در آن‌ها اتهامات مطرح شده علیه مقامات و فرماندهان نظامی مورد بررسی و قضاوت قرار گرفت.
- **توماس لوبانگا دیلو (2006)**: یکی از اولین افرادی بود که توسط (ICC) محاکمه شد. وی متهم به استخدام و استفاده از کودکان به عنوان سرباز در جنگ‌های داخلی جمهوری دموکراتیک کانگو بود. در سال 2012، وی به 14 سال حبس محکوم شد. این پرونده نقطه عطفی در تاریخ (ICC) بود، زیرا اولین بار بود که این محکمه فردی را به دلیل استخدام کودک سربازان محاکمه کرد.
- **سلیم دلیمانی (2019)**: دلیمانی، فرمانده سابق یکی از گروه‌های مسلح در دارفور، سودان، به اتهام جنایات جنگی و جنایت علیه بشریت محاکمه شد. این پرونده بر اهمیت محکمه در رسیدگی به جنایات جنگی و نقض‌های شدید حقوق بشر تأکید دارد.
- **عمر حسن احمد البشیر (2019)**: رئیس‌جمهور پیشین سودان، عمر البشیر، اولین رئیس‌جمهور یک کشور است که توسط (ICC) به اتهام ارتکاب جنایات جنگی و نسل‌کشی در دارفور تحت تعقیب قرار گرفت (ICC) حکم جلب وی را صادر

کرد، اما به دلیل حمایت برخی کشورها از او، وی همچنان از مجازات فرار کرده است.

- **رادوان کاراجیچ و ژوران جابریک**: این دو نفر به‌عنوان رهبران صرب در جریان جنگ‌های بالکان در دهه 1990، به جنایات جنگی و نسل‌کشی متهم شدند. در سال‌های اخیر، محکمه‌های خاص در هالنند برای این دوسیه‌ها حکم صادر کردند که تأثیرات جهانی داشته است.

- **محاکمه اسلوبودان میلوسویچ:**

رئیس‌جمهور پیشین یوگسلاویا، در محکمه جنایات جنگی یوگسلاویا (ICTY) در سال 2002 آغاز شد. وی به اتهام نسل‌کشی، جنایات جنگی و جنایت علیه بشریت به محاکمه کشیده شد. با این حال، میلوسویچ پیش از پایان محاکمه در 11 مارچ 2006 در زندان هاگ به دلیل سکتة قلبی درگذشت. اگرچه وی پیش از پایان محاکمه درگذشت، این پرونده نقطه عطفی در عدالت بین‌المللی بود زیرا میلوسویچ اولین رئیس‌جمهور بود که به دلیل نسل‌کشی و جنایات جنگی تحت محاکمه قرار می‌گرفت.

- **محاکمه چارلز تیلور:**

اولین باری بود که یک رهبر افریقایی به دلیل جنایات جنگی و جنایت علیه بشریت در محکمه بین‌المللی محکوم شد. محاکمه چارلز تیلور، رئیس‌جمهور پیشین لیبریا، در سال 2012 به پایان رسید. وی به 50 سال زندان به دلیل جنایات جنگی و جنایات علیه بشریت محکوم شد. این حکم در محکمه ویژه سیرالیون صادر شد و این اولین بار بود که یک رهبر افریقایی به چنین جرایمی در یک محکمه بین‌المللی محکوم می‌شد.

4. **تصامیم محکمه در سال‌های 2023 و 2024 :**

در سال‌های اخیر، محکمه‌های بین‌المللی در مورد کشورها و افراد مختلف تصمیمات قابل توجهی اتخاذ کرده‌اند. این تصامیم اغلب بر مبنای اصول حقوقی، شواهد علمی و بین‌المللی، و تلاش برای حفظ صلح و امنیت جهانی بوده است. در سال‌های 2023 و 2024، محکمه جنائی بین‌المللی همچنان در حال رسیدگی به دوسیه‌های پیچیده و حساس بوده است. در این دو سال، تعدادی از کشورها و افراد تحت پیگرد قرار گرفته‌اند که برخی از مهم‌ترین تصامیم آن‌ها عبارتند از:

تصامیم در سال 2023

- **اوکراین و روسیه**: در پی حمله روسیه به اوکراین در فبروری 2022، (ICC) تحقیقات گسترده‌ای را در خصوص جنایات جنگی انجام داد. در سال 2023، این محکمه تصمیماتی را اتخاذ کرد که شامل صدور حکم جلب برای مقامات ارشد روسی، از جمله ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه، به دلیل نقض حقوق بشر و

ارتکاب جنایات جنگی در اوکراین بود. (ICC) به‌ویژه در این دوسیه‌ها بر مسأله حملات هدفمند به غیرنظامیان، حملات به زیرساخت‌های غیرنظامی، و استفاده از اسلحه‌های ممنوعه در مناطق تحت جنگ تاکید داشته است.

• **کانگو:** در دوسیه‌های جمهوری دموکراتیک کانگو، (ICC) ادامه به محاکمه برخی فرماندهان نظامی این کشور داشت. در سال 2023، محکمه حکم زندان طولانی‌مدت برای یکی از فرماندهان جنگی این کشور صادر کرد که به ارتکاب جنایات جنگی متهم بود.

• **سوریه:** در 2023، همچنان دوسیه‌های زیادی علیه مقامات سوریه در (ICC) در دست بررسی بود. هرچند این دوسیه‌ها به‌طور رسمی به محکمه ارجاع نشده‌اند، اما تحقیقات و فشارهای بین‌المللی برای پاسخگویی در مورد حملات کیمیاوی و نقض حقوق بشر در سوریه ادامه یافت.

تصامیم در سال 2024

• **میانمار:** در سال 2024، محکمه جنائی بین‌المللی تصمیمات مهمی در خصوص مسئولیت مقامات میانماری در جنایات نسل‌کشی علیه اقلیت مسلمان روهینگیا گرفت. محکمه براساس شواهد جدید که از سوی نهادهای حقوق بشری ارائه شد، بررسی‌های بیشتری را آغاز کرد. (ICC) به‌خصوص در پی رسیدگی به جنایات جنگی علیه اقلیت‌ها و استفاده از اقدامات سرکوب‌گرانه علیه روهینگیا بود.

• **سودان و جنگ داخلی:** در سال 2024، دوسیه‌های جدیدی از سودان برای رسیدگی به جنایات جنگی در جنگ داخلی این کشور به (ICC) ارجاع شد. این محکمه تمرکز زیادی بر رسیدگی به جنایات ارتكابی توسط گروه‌های مسلح و مقامات سودانی دارد.

• **افغانستان:** در سال 2024، (ICC) تحقیقات خود در خصوص اقدامات طالبان و نیروهای امنیتی افغانستان را ادامه داد. تمرکز بر جنایات جنگی، ترورهای هدفمند، و استفاده از خشونت‌های جنسی در جنگ‌های داخلی افغانستان بوده است. این تصمیمات نشان‌دهنده تلاش محکمه برای رسیدگی به بحران‌های افغانستان است.

نقض‌های حقوق بشر و جنایات جنگی

• **حملات هوایی اسرائیل:** اسرائیل در این جنگ به استفاده گسترده از حملات هوایی به مناطق تحت کنترل حماس در غزه متهم است. این حملات منجر به کشته شدن هزاران نفر و تخریب زیرساخت‌ها شده و نقض حقوق بشر، به‌ویژه حقوق

غیرنظامیان، در آن مشاهده می‌شود. حملات به بیمارستان‌ها، مدارس و تأسیسات غیرنظامی نیز از موارد عمده نقض حقوق بشر بوده است.

• **محاصره غزه و شرایط انسانی:** محاصره اقتصادی و نظامی غزه که توسط اسرائیل به مدت طولانی اعمال شده است، شرایط انسانی بسیار دشوار و نقض حقوق بشر را در این منطقه به وجود آورده است. این محاصره دسترسی به مواد غذایی، دارو، و خدمات پزشکی را به شدت محدود کرده و باعث بروز بحران انسانی گسترده‌ای شده است.

• اخیراً در سال 2024، دیوان بین‌المللی جنائی (ICC) اعلام کرده است که بنیامین نتانیاهو، نخست‌وزیر اسرائیل، و برخی مقامات ارشد از جمله وزیر دفاع اسرائیل به دلیل دستور دادن به حملات هوایی گسترده به غزه و نقض قوانین بین‌المللی جنگ و حقوق بشر تحت پیگرد قرار گرفته‌اند. این حملات، که عمدتاً به مناطق غیرنظامی در غزه از جمله بیمارستان‌ها و مدارس انجام شد، باعث کشته شدن هزاران غیرنظامی گردید.

قضات محکمه جنائی بین‌المللی حکم جلب بنیامین نتانیاهو، نخست‌وزیر و یوآو گالانت، وزیر دفاع پیشین اسرائیل را صادر کرده‌اند. اسرائیل و امریکا صدور حکم جلب برای رهبران اسرائیل را محکوم کرده‌اند، اما اتحادیه اروپا آن را حکمی «غیرسیاسی» و «لازم‌الاجرا» دانسته است. این اولین بار است که (ICC) دستوری برای تعقیب یک رهبر غربی صادر می‌کند.

• برای محمد دیاب ابراهیم المصری معروف به محمد ضیف، فرمانده نظامی حماس نیز حکم جلب صادر شده است.

• رهبرانی از گروه حماس، شامل ابراهیم المصری، نیز به جرایم مشابهی در رابطه با درگیری‌های غزه متهم شده‌اند.

این تصمیمات تأثیرات گسترده‌ای بر رویکرد جامعه جهانی به جنگ، حقوق بشر و عدالت بین‌المللی داشته است. این محکمه نشان داده است که هیچ فردی، حتی سران دولتی، نمی‌توانند از مجازات و عدالت بین‌المللی فرار کنند.

تشابهات و تفاوت‌های فعالیت‌های دو محکمه بین‌المللی (ICC) و (ICJ) تشابهات:

1. **حمایت از حقوق بشر:** هر دو محکمه به نوعی در تلاش برای حفظ صلح جهانی و احترام به حقوق بشر هستند.

2. **صلاحیت بین‌المللی:** هر دو محکمه از صلاحیت بین‌المللی برخوردارند، به این معنا که کشورها و افراد نمی‌توانند از اجرای تصمیمات آن‌ها فرار کنند.

3. مکانیزم‌های قضائی: هر دو محکمه از قواعد و اصول مشابهی برای بررسی دوسیه‌ها استفاده می‌کنند، از جمله تحقیقات، شواهد و دفاعیات.

تفاوت‌ها:

1. وظیفه اصلی:

- محکمه جنائی بین‌المللی (ICC): به بررسی جنایات بین‌المللی مانند جنایات‌های جنگی، نسل‌کشی، و جنایت علیه بشریت می‌پردازد.
- محکمه بین‌المللی عدالت (ICJ): بیشتر به حل و فصل اختلافات بین کشورها و تفسیر قوانین بین‌المللی مربوط به حقوق کشورهای عضو سازمان ملل می‌پردازد.

2. صلاحیت:

- محکمه جنائی بین‌المللی (ICC): صلاحیت این محکمه عمدتاً بر اشخاص (افراد) است و می‌تواند افرادی که مرتکب جنایات بین‌المللی شده‌اند را محاکمه کند.
- محکمه بین‌المللی عدالت (ICJ): این محکمه مسئول رسیدگی به دعاوی میان دولت‌ها (حقوق بین‌الدولی) بوده و نمی‌تواند افراد را محاکمه کند.

3. نحوه رسیدگی:

- محکمه جنائی بین‌المللی (ICC): بیشتر مسئول رسیدگی به جنایات فردی (مسئولیت جنائی افراد) است و دوسیه‌ها به طور مستقیم از سوی دولت‌ها یا سازمان‌های بین‌المللی به این محکمه ارسال می‌شوند.
- محکمه بین‌المللی عدالت (ICJ): دوسیه‌ها اغلب توسط دولت‌ها و کشورها به محکمه ارجاع می‌شوند و این محکمه به حل اختلافات حقوقی بین کشورها پرداخته و راه حل‌های قانونی ارائه می‌دهد.

نتیجه‌گیری از موجودیت و فعالیت دو محکمه جهانی

وجود و فعالیت دو محکمه جهانی، یعنی محکمه جنائی بین‌المللی و محکمه بین‌المللی عدالت، نشان‌دهنده تلاش‌های جامعه جهانی برای حفظ عدالت، صلح، و حقوق بشر است. این محاکم به‌عنوان ارگان‌های قضائی بین‌المللی، نقش مهمی در نظارت و اجرای اصول حقوقی بین‌المللی ایفا می‌کنند.

با این حال، با وجود چالش‌ها و محدودیت‌های موجود، مانند محدودیت‌های قدرت اجرائی و سیاسی در برخی مناطق، این محاکم همچنان ابزارهای اساسی در برابر نقض‌های

جدی حقوق بشر و جنایات جنگی به شمار می‌روند. این محکمه‌ها نه تنها برای محاکمه افراد و کشورها، بلکه برای ایجاد بازدارندگی در برابر نقض‌های احتمالی قوانین بین‌المللی و ایجاد یک محیط حقوقی مستحکم جهانی عمل می‌کنند. در نهایت، این دو محکمه می‌توانند در تحقق عدالت جهانی و حل و فصل اختلافات بین کشورها نقش حیاتی ایفا کنند، اما برای موفقیت بیشتر نیاز به همکاری بیشتر کشورهای جهان و تقویت سازوکارهای اجرائی دارند. هر دو نهاد، با وجود چالش‌ها، در سال 2024 در راستای تحقق عدالت جهانی و حفظ حقوق بشر تلاش کرده‌اند و نقش بی‌بدیلی در نظام قضائی بین‌المللی ایفا کرده‌اند.

تفاوت‌های کلیدی:

شماره	خصوصیات	محکمه جنائی بین‌المللی ICC	محکمه بین‌المللی عدالت ICJ
1	صلاحیت	محاکمه افراد	رفع اختلافات بین دولت‌ها
2	محدوده فعالیت	تعقیب جنایات بین‌المللی	حل و فصل حقوقی و نظرات مشورتی
3	ارتباط با ملل متحد	مستقل از سازمان ملل	رکن اصلی سازمان ملل
4	تأسیس	2002	1945

اهمیت تصمیمات در سال 2024

• تعمیق عدالت بین‌المللی:

- تصمیمات هر دو محکمه در سال 2024، نشان‌دهنده تعهد جامعه جهانی به رعایت حقوق بین‌الملل و حفاظت از حقوق بشر بود.
- توجه به چالش‌های نوظهور:
- با تمرکز بر محیط‌زیست و تأثیرات تغییرات اقلیمی، هر دو دیوان نشان دادند که آماده‌اند با موضوعات جدید و حساس جهانی روبرو شوند.
- تأثیر بر صلح و امنیت جهانی:
- از طریق کاهش تنش‌های بین‌المللی، محاکم بین‌المللی نقش کلیدی در حفظ صلح و امنیت جهانی ایفا کردند.

منابع و مأخذ:

[Human Rights Watch](https://www.hrw.org/)
<https://www.icc-cpi.int>
[International Criminal Court](https://www.icc-cpi.int)

گزارش‌های سالانه ICC
کتاب‌ها و مقالات علمی در مورد حقوق بین‌الملل جزائی:
گزارش‌های موسسات حقوق بشری و بین‌المللی: سازمان‌هایی مانند Amnesty
"International" و "Human Rights Watch" گزارش‌هایی در مورد فعالیت‌های ICC
و دوسیه‌های مختلف منتشر می‌کنند.
سایت رسمی محکمه بین‌المللی دادگستری (ICJ):
<https://www.icj-cij.org>. ختم